

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Димитър Димитров Попов – Шуменски университет
„Епископ Константин Преславски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология: Български език (Съвременен български език)

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 32 от 09. 04. 2024 г. и в интернет-страницата на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Български език“ към Филологическия факултет, като кандидат участва **гл. ас. д-р Бистра Василева Дикова** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-21-1383 от 25.06. 2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ по област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология: Български език (Съвременен български език), **обявен за нуждите на катедра „Български език“** към Филологическия факултет.

Гл. ас. д-р Бистра Василева Дикова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ е единственият кандидат в конкурса.

Представеният от гл. ас. д-р Бистра Василева Дикова комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва следните документи: молба по образец до ректора, творческа автобиография, диплома за образователно-квалификационна степен „магистър“, диплома за образователна и научна степен „доктор“, списък на научните трудове, справка за съответствие с минималните национални изисквания, анотации на материалите за участие в обявения конкурс и самооценка на приносите, декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи, преписи от протоколи от КС, ФС, АС във връзка с конкурса, държавен вестник с обявата на конкурса, удостоверение за трудов стаж, справка за учебна работа, документи за научно-изследователска работа (служебна бележка за участие в проекти, хабилитационен труд, научни публикации у нас, както и публикации в международни издания).

Кандидатът гл. ас. д-р Бистра Василева Дикова е приложил общо 40 научни труда, от които – 24 статии (3 от тях в чужбина), 1 монография, 1 книга (дисертационен труд за придобиване на степента *доктор по филология*), 1 учебно пособие по фонетика и 14 приноса, в които е съавтор в научно-приложни издания (разработки на тестове). Приемат се за рецензиране 7 научни труда, които са извън дисертацията и се отчитат при крайната оценка; 2 учебни помагала и 5 научноизследователски проекта. Не се рецензират научните трудове по дисертацията и другите научни трудове, които са извън проблематиката на конкурса. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва - 37 у

нас и 3 в чужбина. Представени са и документи (във вид на служебни бележки) за участие и за внедрени разработки в сферата на обучението по български език, както за ползата от тях.

Необходимо е тук да се отбележи, че в предложената за рецензиране монография с претенции за хабилитационен труд по стилистика, както и в учебното пособие по фонетика отсъства информация за рецензенти и отговорен научен редактор, въпреки че двете книги са отпечатани в специализираното издателство за научна литература на Пловдивския университет.

2. Кратки биографични данни (на кандидата/ите)

Бистра Василева Дикова е родена на 02.09.1962 г. в Пловдив. От 01.09.1980 до 31.05.1984 г. учи в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, където завършва като филолог специалностите *Чешки език и литература* и *Български език и литература*, дипломирайки се като *магистър по славянска филология*. Тя продължава образователната си подготовка като докторант в Пловдивския университет, където става доктор по филология, защитавайки през 2014 г. дисертационен труд на тема *Транспозиции на глаголните форми в българския и чешкия език*. От 01.09.1984 до 29.05.1985 г. Бистра Дикова работи като учител по български език и литература в ОУ „Иван Арабаджията“, с. Царацово, Пловдивска област, а от 30.05.1985 до 31.05.1987 г. е библиотекар в Народната библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив. В периода 1.06.1987 – 17.12.1995 Бистра Дикова работи като филолог-специалист в Катедра „Български език“ на Пловдивския университет. От 18.12.1995 до 30.12.1999 г. извършва преподавателска дейност като асистент в същата катедра, след което продължава да преподава като старши асистент (01.01.2000 – 30.01.2005) и като главен асистент (31.01.2005 – 14.07.2014).

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовка на кандидата

Д-р Бистра Василева Дикова има 37 г. преподавателски стаж в университета. Задължителните лекционни курсове и семинарните занятия, които тя ръководи, са предимно в сферата на **българската стилистика, българската фонетика и българската лексикология** със студентите в ОКС „Бакалавър“ предимно от специалностите: *Българска филология, Български език и руски език, Български език и история*, както и от други хибридни специалности. В магистърската програма в специалността *Български език за неспециалисти* тя обслужва дисциплината **Фонетика и лексикология**. Издадените от Бистра Дикова учебни пособия и тестовете, включени в колективните публикации в съавторство, помагат в подготовката на студентите за успешното полагане на изпитните процедури.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Областите на научната квалификация и на професионалния интерес на гл. ас. д-р Бистра Василева Дикова, както е видно от публикуваните материали, са предимно в сферата на съпоставителното езикознание (чешки и български), стилистиката, езиковата експресия в художествения текст, българската лексикология и фонетика (с акцент предимно върху фонологията). Претенции за хабилитационен труд в обявения конкурс за академичната длъжност ‘доцент’ има авторската книга на Бистра Дикова *Съдържанието отвъд формата. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2024, ISBN 978-619-202-956-2*, посветена на лингвостилистичния анализ на художествения текст. Осъществен е успешно комплексен стилистичен анализ на специфичните емоционални и оценъчни конотации в подбрани ексерпти от български художествени произведения, като при това е изследван стилистичният потенциал на единиците от различните езикови равнища. В теоретичен план направеният от авторката опит за подробно и точно дефиниране на най-често използваните стилистични

термини повтаря образците на класическата традиция от по-старо и по-ново време, отразено в учебниците. Илюстративните данни са представени по-подробно в трите примерни лингвостилистични анализа на текстове, принадлежащи към различни жанрове – на стихотворението на М. Башева „Гносеология“, на разказа „Изкушение“ от Елин Пелин и на повестта на Л. Каравелов „Българи от старо време“. В останалите публикации от сферата на стилистиката са представени различни аспекти от езикови явления, разглеждащи по-частни въпроси на тази наука, но независимо от това, те също хармонират очевидно с цялостната концепция на кандидата за богатата конотативна вариативност на българските художествени текстове. В библиографията отсъства информация за второто, допълнено, преработено и актуализирано издание на учебника *Стилистика. Шумен, 2016 г.* на Димитър Попов, в което е представена съвременна версия за иновативните подходи и явления в стилистичната наука, което концептуално би обогатило представите на Бистра Дикова за стилистичната материя.

В представеното за рецензиране учебно пособие по фонетика, озаглавено *Фонетика. Фонология. Речева култура. Пловдив, 2024*, ISBN 978-619-202-966-1, всъщност е застъпена традиционно утвърдена фонологична проблематика. То повтаря изложеното априорно знание в наложилите се през годините като меродавни учебници по звукословие. За съжаление, независимо от това, че е издадено през 2024 г., в него няма и следа от новата актуална информация в тази сфера, засегната в приносите от съвременни български преподаватели и изследователи като Владимир Жобов – *Звуковете в българския език, София, 2004* и Димитър Попов – *Увод в речезнанието, Шумен, 2022*.

Приноси (научни, научно-приложни, приложни) и цитирания

Сред множеството достойнства на труда се откроява систематичността на използваните описателни и обяснителни модели на езиковите факти, които допринасят за комплектното представяне на изследвания феномен; адекватността на системата от оперативни термини, наследени от традицията; солидният и извънредно разнообразен доказателствен и илюстративен емпиричен материал, макар че понякога той повтаря и наблюдения на други автори; множеството изводи и обобщения, които допринасят за задълбочаването на познанието за природата на конотациите и преданост към традиционните систематизации при интерпретиране на стилистичните явления. Като общи характеристики на хабилитационния труд и на останалите публикации могат да се посочат добросъвестността, както и систематичността в представянето на сложни лингвистични феномени, а така също своеобразното бягство на авторката от идеята за случайното и търсенето на стандартното и национално специфичното. Отделните публикации разширяват тематично публикационния профил на кандидатката и разглеждат отделни важни проблеми от областта на стилистиката.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Предлагане на нови концепции за някои спорни явления, които са на границата между морфология и стилистика: конструкциите *ще (да) + сегашно време* за изразяване на предположителност се определят като употреби на сегашно време, които все още не са граматикализирани; употребата на *да + относителна форма с оптативна семантика* за изразяване на неосъществимо или трудно осъществимо желание се приема за транспозиция по таксис; употребите на преизказните форми, познати като *адмиратив* и *дубитатив* не са транспозитивни. Адмиративът е определен като система, обособила се в резултат на развитието на перфекта, една от посоките на развитие на перфекта, от употребите на т. нар. перфектовиден комплекс. Усилените преизказни форми се приемат като резултат от дублирането на еловата морфема с цел да се изрази дубитативност. Разработка на собствена оригинална теория за лингвостилистичния анализ.

5. Критични забележки и препоръки

1. Не приемам категоричността на твърдението, представено от кандидата в обявения конкурс, засвидетелствано като употреба още в началото на неговия хабилитационен труд, че „Лингвостилистичният анализ е метод за изследване на езиковата организация на текста, на функционирането на езиковите единици, както и на връзките и отношенията между тях“, стр. 7. Тази интерпретация звучи некоректно и не е аргументирана. В лингвистиката като наука се препоръчва да се прави разлика между концептите *методология* и *методи* на научно изследване.

2. Употребата на термина *емфазия* (стр. 146) в хабилитационния труд е погрешно и не съществува, защото правилният термин е *емфаза* и той е зает от прозодиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от Бистра Василева Дикова като цяло **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Павел Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил **достатъчен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на д-р Бистра Дикова е **несъмнена**.

Постигнатите от гл. ас. д-р Бистра Василева Дикова резултати в учебната и в научно-изследователската дейност, **напълно** съответстват на минималните национални и допълнителните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на гл. ас. д-р Бистра Василева Дикова на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Павел Хилендарски“ по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология: Български език (Съвременен български език).

08.09. 2024 г.

Рецензент:

проф. д-р Димитър Попов